

ВИМІРИ МІГРАЦІЙ

Світлана ОДИНЕЦЬ

УКРАЇНСЬКІСТЬ У ДІІ: РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ЕТНІЧНОЇ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ В ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ УКРАЇНСЬКИХ МІГРАНТОК В ІТАЛІЇ

Svitlana Odynets

UKRAINIANNES IN ACTION:
REPRESENTATION OF ETHNIC
AND NATIONAL IDENTITIES
IN TRANSNATIONAL COMMUNITY
OF THE UKRAINIAN MIGRANT WOMEN
IN ITALY

The paper traces the processes of constructing and representation of ethnic and (trans)national identities of Ukrainian migrant women in Italy. The Ukrainian women's community is regarded not as stable «cultural complex» but as the formation in permanent dynamics, which appears through emerging themselves as a part of Ukrainian national project in the process of transnational interactions.

Keywords: (trans)national identity, ethnic identity, everyday life, women's migration, Italy.

© С. ОДИНЕЦЬ, 2015

ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 6 (126), 2015

За останні двадцять років в Італії внаслідок масової міграції з України сформувалася велика українська спільнота, яка більше, ніж на 80% складається з жінок. Українці посідають перше місце за кількістю жінок-мігранток серед двадцяти найбільших іммігрантських груп Італії [50], незважаючи на те, що в Італії у третьому поколінні проживають представники філіппінської діаспори, а також різних діаспор з країн Африки, що характеризуються традиційно вищим рівнем жіночої міграції, ніж чоловічої [48]. За офіційною статистикою станом на 2014 р. в цій країні жило понад 180 тис. українок з врегульованим правовим статусом, і ще частина громадянок України мешкала і працювала тут нелегально [50]. Загалом українці становлять другу найбільшу іммігрантську спільноту з-поза меж ЄС — після албанців [50].

З перспективи сучасних підходів у діаспорознавстві українська спільнота в Італії є транснаціональною формацією відкритого типу з т.зв. «діаспорним ядром», яке утворюють жінки, переважно із західноукраїнського регіону, — активні парафіянки УГКЦ.

У 1970-х рр. минулого століття крос-культурний психолог Джон Беррі сформулював теорію акультурації, у якій він показав, що іммігрант/ка, який(а) опиняється у новому середовищі країни призначення, одночасно намагається вирішити для себе дві проблеми: як зберегти власну культуру (при цьому, на думку вченого, активізуються культурна і національна ідентичності особи) і наскільки, яким чином прийняти, увійти в культуру країни перебування [20]. У зв'язку з цим вчений виокремив чотири стратегії акультурації: 1) асиміляція (повне входження в культуру нового соціуму і відсторонення від культури етнічної спільноти, з якої індивідум походить); 2) сепарація (відсторонення від культури приймаючого суспільства і перебування тільки у своїй культурній традиції); 3) маргіналізація (відсутність ідентифікації як з культурою своєї спільноти, так і з культурою нового суспільства); 4) інтеграція (ідентифікація себе як з новою, так і з власною культурною матрицею) [20, с. 45—48]. Ця теорія вже частково застосовувалася українськими дослідниками для вивчення міграційних досвідів українців, які виїхали після розпаду СРСР до країн ЄС [8, с. 123—190].

Проте у сьогоденній хвилі міграції, на основі емпіричного матеріалу, можемо спостерігати більше випадків, коли досвід міграції не стільки проблема-

тизує процеси збереження власної національної ідентичності vs асиміляції в іноетнічному середовищі, скільки зумовлює конструювання нових значень і смислів приналежності до України, нового розуміння і досвідчення власної національної ідентичності. Загалом, процеси конструювання, усвідомлення і репрезентації українських (транс) національних/етнічних ідентичностей в процесі міграційних проєктів тим цікавіші, що реалізуються в середовищі, твореному передусім жінками, народженими і вихованими в СРСР¹, тобто в просторі, в якому українська культура мала ознаки музеєфікації і не була соціально функціональною. Зрозуміло, що, виїжджаючи з України, і особливо із Західної України, мігрантки володіли певним набором символічних практик, атрибутів й традицій (національний стрій, знання традиційної кухні, способи святкування національних свят), через які вони могли продемонструвати і демонструють свою приналежність до України. Проте для частини жінок українська ідентичність активізується саме в процесі їхнього міграційного проєкту. Вони не стільки «зберігають» свою українську ідентичність чи «переймають» культурні зразки італійської культури, скільки вибудовують для себе новий спосіб національної (а не лише етнічної) самоідентифікації, пробуєючи по-новому відповісти собі на запитання — що означає *бути українкою*. Це відбувається, найперше, через проблематизацію мовного питання і зв'язку між своїм політичним громадянством та емоційною приналежністю або відстороненістю від українського проєкту, й стає важливим елементом у розвитку їхньої суб'єктності.

Кейс 1². Олена, 39 років. Мігрувала з Хмельниччини у 2005 році. До міграції працювала у банківській сфері. Зараз мешкає і працює у Падуї, у сфері домашніх послуг. Учасниця і співорганізаторка культурних фестивалів, громадських українських ініціатив у Падуї [2, арк. 12].

Знаєте, що у мені змінилося, — те, що мені в очі сказала моя сестра, і люди інші. Мені сказали:

ти стала така українка! чого це вдруг? Тобто вони в мене побачили такий потяг до всього нашого, до всього українського (...) під час своєї відпустки як скажеш бігала по Кам'янцю [йдеться про Кам'янець-Подільський] скупляла вишиванки, якісь браслети, якісь кулони з українською символікою. Якась мотанка-лялька, бо я тут навчилася в Італії мотанки робити. Я б в житті в Україні на це не звернула увагу. В Італії я почала гарніше розмовляти українською мовою. **Тобто ну якось з ідентифікацією, з етносом, з моїм відношенням до етнічної групи — воно набагато загострилося. Якщо в Україні це було щось таке розмите, щось таке непонятно хто я, тут, то в Італії я набагато більше зрозуміла, що я українка** (тут і далі виділення у стилі bold у цитатах жінок — авторка).

Важливо зацентувати, що, на відміну від мігрантів попередніх міграційних хвиль, які виїжджали до іншої країни разом з усією своєю родиною назавжди [18; 19], — сучасні мігрантки, що працюють в Італії, здебільшого, приїжджають в Україну принаймні 1—2 рази на рік, тривалістю щонайменше у 3—4 тижні, що свідчить про їхній перманентний зв'язок з батьківщиною. Вони не опиняються, подібно до мігрантів попередніх хвиль, у ситуації інформаційної відірваності від культурного і національного простору України, а мають можливість — навіть з відстані сотень кілометрів — бути повністю включеними у нього — за допомогою контактів з родичами, які значно полегшилися та інтенсифікувалися з появою програм Skype та Viber.

Якщо мігранти перших трьох хвиль у країні для збереження своєї національної ідентичності використовували той культурний ресурс, який був за своєю ними до моменту міграції [19], то нинішні мігрантки можуть мати постійний доступ до найрізноманітніших форм і виявів української культурної спадщини, постійно поповнюючи свої знання про сучасні активності, проєкти, ініціативи, що реалізуються в Україні, в середовищі української культури³. Сьогодні можемо спостерігати процес постійного взаємовпливу і взаємообміну різними символічними і несимволічними ресурсами між обома країнами, а також міграцію ідей та соціальних і

¹ Найбільшу частку в українській спільноті в Італії складають жінки, народжені у 1950—1960-х рр. [10, с. 32].

² Всі подані тут кейси та цитати з інтерв'ю є частиною емпіричних матеріалів, напрацьованих під час двох етнографічних експедицій, здійснених авторкою до Італії влітку 2012—2013 років.

³ На цій різниці міграційних проєктів українців четвертої та більш ранніх міграційних хвиль одним із перших наголосив Ігор Марков [11, с. 256—260].

культурних капіталів, якими володіють мігрантки. Через приклади замовлення мігрантками вишиваних сорочок в Україні, рушників, інших національних атрибутів, які передаються автобусами, що постійно курсують між Україною та Італією, — дослідники можуть ретельно простежувати різні форми транснаціональної ретрансляції культурних капіталів — з країни походження в країну призначення. З іншого боку, елементи моди, стиль одягу і безпосередньо сам одяг, а також італійські продукти постійно пересилаються в Україну, під впливом чого в українському суспільстві змінюються нормативні стандарти, уявлення про моду та красу, якість харчування. Вчені все більше рефлексують над тим, що відбувається з національними/етнічними ідентичностями і повсякденними практиками людей у транснаціональних міграціях: як вони конструюються і змінюються, і через які чинники відбуваються ці зміни [24; 25].

У цій публікації практики і дії мігранток розглядаються через їхню репрезентацію у *соціальних транснаціональних просторах* (Т. Файст), тобто у спільному соціальному просторі Італії та України над географічними кордонами [21, с. 189; 26]. Незважаючи на те, що фізично мігрантки перебувають в Італії, і їхні акції протесту, мітинги, інші активності відбуваються у фізичному просторі цієї країни, *видимими*, актуалізованими, а, отже, і потенційно впливовими вони стають також і в Україні, — через систему сучасних глобальних комунікацій, передусім через інтернет і телебачення. Прикладами тут можуть бути десятки подій, що відбуваються практично щотижня в Італії: збір одягу та медикаментів для воїнів АТО у Римі [41], відзначення річниці Революції гідності тощо [30]. Через символіку і зміст цих акцій українська етнічна спільнота *стверджує* себе як національна, причому в обох країнах відразу. В цьому контексті продуктивно видається концепція дослідника Б. Акселя, який вважає, що етнічні спільноти в сучасному світі набувають значення в середовищі країни призначення *саме в процесі своєї реалізації* [4, с. 420]. Брайан Аксель увів категорію *діаспориального уявного і довів*, що ключовим фактором для аналізу діаспор або мігрантських спільнот стає не «фізичне місце її виникнення, а часові рамки, афекти, властиві цій діаспорі чи мігрантській

Період Євромайдану (Кальярі, Сардинія, 2013 р). З приватного архіву Марії Макар

спільноті, її матеріальність» [4, с. 421]. «Діаспориальне уявне — це не оновлена версія концепції місця, але нова концепція, яка охоплює процес ідентифікації, всередині якої проявляються діаспориальні суб'єкти» [4, с. 429—430]. В перспективі цього видається актуальним подивитися на українську спільноту в Італії не як на сформований культурний комплекс, а як на формацію, що перебуває у *постійній динаміці*, і *виникає* через уявлення себе як частини українського національного проекту у процесі транснаціональних взаємодій. Саме досвід міграції зумовлює початок внутрішньої рефлексії і пошуку вибору/конструювання мігрантками своєї етнічної/(транс)національної приналежності, а також пояснень і причин такого вибору, що показує подальший аналіз емпіричних матеріалів.

З національної, етнічної та культурологічної перспектив, українська спільнота в Італії є неоднорідною: тут працюють жінки з усіх регіонів України, з різними релігійними, політичними, культурними вподобаннями, різною системою цінностей і світоглядом. Юридичне українське громадянство не завжди означає тотожну національну самоідентифікацію: подекуди жінки, які є громадянками України, виразно акцентують на своїй приналежності до російського культурного простору. В Італії також працюють мігрантки, які ідентифікують себе як радянські жінки, приналежні до соціально-культурного простору колишнього СРСР.

Національна саморепрезентація, якій може передувати процес української національної самоідентифікації, виконує, передусім, роль *соціальної легітимізації* жінки, під якою тут варто розуміти означення і закріплення своєї фізичної і сим-

Обкладинка на Facebook — профілі Наталі Цебрик, активістки у Римі

волічної (культурної) присутності в Італії як країні призначення. Після юридичного врегулювання свого проживання та роботи в Італії така символічна легітимізація є важливим елементом в управлінні міграційними ризиками і міграційним проектом загалом. Для різних категорії жінок цей процес характеризується різними особливостями і залученням різних символічних ресурсів. Проте можна виокремити три основних сфери, через які мігрантки вибудовують і виявляють свої (транс) національні/етнічні ідентичності. Такими є: а) релігійний простір, передусім парафії УГКЦ та греко-католицької спільноти; б) культурно-освітній (загальноосвітні українські школи на території Італії, осередки Міжнародної української школи), недільні школи, а також заснування різноманітних культурних осередків; в) політичний (підтримка або протести щодо конкретних політичних подій чи процесів, які розвиваються в українському законодавчому полі).

Закцентуємо увагу на двох групах жінок, які є громадянками України. Це розрізнення за двома групами є досить умовним і не передбачає чіткої межі між різними типами мігрантських практик. Проте воно дасть змогу простежити, принаймні на початковому етапі, окремі форми і способи національних саморепрезентацій у дуже неоднорідному українському середовищі Італії.

До першої групи можна віднести мігранток, для яких приналежність до українського національного проекту (України як самостійної незалежної успішної держави) передбачає і проявляється у численних соціально-політичних практиках. Їхня українська ідентичність конструюється як самовизна-

чення особи у контексті концепції «уявлених спільнот» Бенедикта Андерсона. Учений вважає, що національні спільноти виникають не внаслідок безпосередніх контактів і взаємодій між усіма членами спільноти, а через символічні практики, які набувають такого значення для її членів, що, зрештою, компенсує відсутність реальних взаємодій і знайомства одне з одним [5, с. 63]. Таким чином, можемо говорити про *національну ідентичність* цих жінок, основою якої є свідомість, політична воля, громадянство, і, що найголовніше, — спільні практики, через які спільнота здійснює «свій щоденний плебісцит», що, за висловом Ернеста Ренана, і робить її нацією [16]. Вони вважають за доцільно систематично долучатися до політичного процесу, який відбувається в Україні, — шляхом протестів, мітингів, акцій тощо. Також беруть участь у різноманітних обговореннях політичних ініціатив — через колективні звернення до представників державної влади України. Передусім, якщо йдеться про питання історичної пам'яті, мови та формування міграційної політики в Україні. Важливим компонентом для самоідентифікації цих жінок є відчуття особистої відповідальності за те, що відбувається на батьківщині.

Кейс 2. Віра, 42 роки. До міграції була вчителькою у Хмельницькому. Зараз — волонтерка у кількох соціальних проектах, також працює як медсестра у Римі.

Ми тут, але це ж не значить, що нам байдуже. Я чую відповідально себе за кожну дію нашого уряду, бо мої діти повинні жити в іншій країні... [2, арк. 15].

Кейс 3. Надія, 47 років. Мігрувала з Франківщини у 2004 році. До міграції — лікарка. Зараз мешкає і працює у Флоренції як медсестра у приватній медичній клініці.

Жінки кажуть, що мене не стосується те, що там робиться в Україні. Я кажу: «Добре, але як подорожчає газ, то ти будеш платити». І я постійно їм то кажу — що ми повинні чутися відповідальні за ту країну, в яку хочемо повернутися, і тут теж, навіть звідси — впливати на її політику [2, арк. 13—14].

Живучи в Італії, вони не позиціонують себе як закрити етнічну групу, а досить активно інтегруються також і в італійський соціальний та культурний

простір, що є виявом транснаціональних практик. Щоправда, приналежність до італійського та українського соціальних просторів проявляється з різною інтенсивністю. Навіть вповні соціально реалізовані, зокрема професійно, українки наголошують на тому, що вони відчують себе іноземками в Італії, і передбачають, що ніколи не позбудуться цього відчуття [1, арк. 50]. Проте усвідомлення своїх відмінностей — навіть при високому рівні інтеграції в італійське суспільство — не створює для них нездоланих психологічних проблем чи непереборних соціальних викликів.

У моменти активних політичних подій, коли Україна опиняється у центрі світової уваги (період Помаранчевої революції 2004—2005 рр., Євромайдану і російсько-український військовий конфлікт 2014—2015 рр.), вони особливо наголошують на своїй українській приналежності. Зокрема, активно ініціюють та проводять різноманітні акції в італійському суспільстві щодо важливих українських питань, до прикладу, протести проти політики президента РФ В. Путіна [46]. Або ж організовують збір коштів на потреби постраждалих на Майдані та під час конфлікту на Сході [41]. Всі свої публічні ініціативи вони ретельно документують через фото- та відеозйомку і поширюють цю інформацію через соціальні мережі (до прикладу, див. фото 1, 2) [2, арк. 34].

До 2004 р. та у період між 2004—2013 рр. у цьому середовищі мігрантками найактивніше обговорювалися теми політики пам'яті, зокрема визнання Голодомору 1932—1933 рр. як геноциду українців на законодавчому рівні, а також визнання діяльності ОУН та УПА як воюючих угруповань за незалежність України в часи Другої світової війни [29]. Закон про Україну «Про засади державної мовної політики», прийнятий Верховною Радою у 2012-му р. також став предметом активних дискусій у середовищі українських мігранток Італії [45].

У 2009 р. українські мігрантки Італії долучилися до двох скайп-груп Ukrainian World Congress і Ukrainian World Conference, в яких велося обговорення різноманітних звернень до українського парламенту щодо тієї чи іншої урядової ініціативи в Україні. У цих групах у 2010—2013 рр. було розпо-

чато підготовку законопроекту про зовнішню трудову міграцію за підтримки Комісії УГКЦ у справах мігрантів у Львові [32]. Цей законопроект досі не прийнятий, проте залишається одним з найбільш яскравих прикладів громадської ініціативності в середовищі українських мігрантів [13; 14].

Мігрантки репрезентують свою українську ідентичність і через представлення української культури в італійському культурному просторі, причому така популяризація має виразно політичну складову: мігрантки не лише демонструють ті чи інші культурні зразки чи жанри, але і рефлексують над тим, як саме вони повинні бути репрезентовані в Італії. Частина жінок навіть вбачають у цьому свою громадянську місію:

Кейс 4. Олена, 39 років. Мігрувала з Хмельниччини у 2005 році. Мешкає і працює у Падуї у сфері домашніх послуг. Учасниця і співорганізаторка культурних фестивалів, громадських українських ініціатив у Падуї. Аналізуючи особливості функціонування українських громад в Італії, жінка також наголошує на різноманітні української культури і загалом значення українськості як культурно полісемантичного проекту:

В мене зараз є плани... щоб якось згуртуватися українській громаді, яка тут є... В нас в Падуї немає асоціації українців, в нас є спільнота, яка ходить до української греко-католицької церкви, і є окремо люди, які взагалі нікуди не ходять. Але ми мусимо думати, що мусимо їх всіх якось об'єднати, щоб вони всі себе ототожнювали себе з Україною, і її культурою. Нам треба добре подумати, як себе представити/.../ Тому що я вже десь говорила, що Україна настільки велика країна, настільки різна, що ми не можемо вважати, що Україна — це моє село, там, звідки я пішов, ото моя Україна. Татари, які живуть у Криму — вони так само українці, той шахтар, що працює в Донецьку — він так само українець, в нього іншої батьківщини немає [2, арк. 20—21].

Кейс 5. Наталія, мігрувала з Тернополя у 2001 році. Згодом, після отримання легального статусу, забрала до себе сина. Живе у Римі, працює помічницею у відомій адвокатській фірмі і перекладачкою з української, російської мов на італійську і навпаки. Активно залучена в усі політичні акції на

підтримку України і часто виступає їх ініціаторкою. На обкладинці сторінки Наталії у соціальній мережі Facebook — фотографія дівчини в національному вінку та в українській вишитій сорочці [38]:

Але скажу, в мене такий... гордість національна і дух національний саме ось тут в Італії розвився. Тому що... інакше... я так відчуваю, я цим живу насправді, оці наші виставки, театри, хай знають якого ми роду... Я стою на тому, що я є українка, я є з України, і ніяким чином не... з Росії. Ні, це не Росія. Це є Україна, Україна — самостійна держава... І, до речі, ми зробили досить великі кроки до цього, і що, я скажу, що Італія знає Україну, і дякуючи навіть оцим нашим жінкам-доглядальницям [2, арк. 17—18].

Оцінюючи роль українських жінок у зближенні і взаємопізнанні двох культур, Наталя наголошує на тому, що саме через збереження і популяризацію певних обрядових знань і практик, розповсюджених в українській традиційній культурі, українці не стільки зацікавлюють собою як «екзотичною» культурою, як демонструють свою давню культурну спадщину і зв'язок з християнською традицією, що підвищує їхній авторитет в очах італійців та сприяє культурній легітимізації в Італії.

Ну, я сподіваюсь, що мене як українку поважать в італійському середовищі... якщо в канцелярії апеляційного суду міста Рима мене попросили принести писанки, і я сказала, що: «Добре, я вам покажу, як це пишеться», — і ми закрили канцелярію і писали писанки. Мені тоді сказали, що вони думали, що вони великі християни, але ми, українці, все-таки більше зберегли традиції. Вони завжди з повагою ставляться, що я все-таки зберігаю своє українське, свою ідентичність... [2, арк. 17—18]

В громадській сфері впродовж останніх років можна спостерегти нову тенденцію, яка проявляється у створенні не лише організацій, приналежних до УГКЦ, але позарелігійних осередків. Це свідчить про нову тенденцію у мігрантських середовищах — секуляризацію культурних ініціатив. Переважно такі ідеї артикулюються тими мігрантками, які успішно інтегровані в Італії.

«Наприклад, у Местре є асоціація «Україна +», яка поза релігією, тобто ця асоціація не приєднана до якоїсь церкви окремої, вона об'єднує всіх.

І так само ми б хотіли зробити щось таке тут. І так само ми знайшли підтримку багатьох людей» [2, арк. 20].

Важливою сферою, в якій мігрантки проявляють свою українську ідентичність, є також сфера освіти: частина українок в Італії намагається впливати на розвиток освітніх можливостей для своїх дітей, які проживають з ними в Італії. Навчання маленьких українців відбувається в Міжнародній українській школі (МУШ), створеній українським урядом. Школа є офіційною освітньою структурою, через яку діти українських трудових мігрантів в країнах призначення можуть отримати диплом про загальну середню освіту державного зразка української держави [34]. Мігрантки не втручаються у розробку освітньої програми Школи, проте, намагаються впливати на її ідеологічне підґрунтя, стежачи за тим, щоб політика школи була виключно україноцентричною.

«Мабуть, найголовнішою проблемою МУШу є те, що її керівники не надто дбають про патріотичне виховання маленьких українців, підтримують російські школи і нехтують «правильним» трактуванням української історії» [42]

В середовищі українських мігранток варто також виокремити другу групу жінок — з ідентичністю з етнічною домінантою. Їхня приналежність до України репрезентується передусім через етнічні маркери — спілкування українською мовою, дотримання традицій у приготуванні страв і святкуванні українських свят, введення у їхній побутовий та публічний простір вишиванок, вишиваних рушників, портретів Шевченка, Франка та Лесі України і Соломії Крушельницької.

Вони заявляють про свою присутність в італійському соціальному просторі через звертання до українського як етнічного, тобто презентують себе через традиційні легковпізнавані фольклорно-етнографічні атрибути і маркери (див. фото 3) [2, арк. 32].

Дослідники транснаціональних мігрантських спільнот вказують, що апеляція до своєї етнічності — на рівні вербальних комунікацій, ритуалів, символів — більше властива мігранткам з нижчим рівнем інтеграції в італійське суспільство [24]. Вони реалізують свою культурну активність за зразком класичних українських діаспор, використовуючи доступні їм елементи традиційної української культури

ри. Така активність вибудовується через дві основні: національну культуру і релігію [25].

Якщо мігрантки першої групи переважно *винаходять* для себе значення «бути українкою», то представниці другої — *відтворюють* його, насамперед через застосування атрибутики і ритуалів, засвоєних та використовуваних під час проживання в Україні. В цьому середовищі бути українкою означає говорити українською мовою, сповідувати християнство греко-католицького зразка, дотримуватися традиційної обрядовості у святкуванні українських свят. Культурна презентація України відбувається через українську фольклорно-етнографічну символіку (національний одяг, який розрізняється за регіональною специфікою пошиття, вишиті рушники, декорування творчих вечорів через елементи сільського простору). Все це є, одночасно, формою зовнішньої репрезентації *українства* в італійському просторі і чинником, через який може розвиватися самостійна рефлексія мігрантки та її суб'єктність. Така форма *засвоєних раніше* саморепрезентацій також може бути способом компенсації їхньої соціальної травми, спричиненої кількарічним неврегульованим правовим статусом перебування в Італії та соціальною ізоляцією, що часто стає його наслідком. Створення українських культурних осередків (переважно неформальних, офіційно не зареєстрованих) стають для них способом послаблення відчуття відчуженості у середовищі країни призначення. Частина мігранток з цієї групи складають т.зв. «діаспорне ядро» сучасної української міграції в Італії.

Їхня діяльність оприявнюється в італійському середовищі передусім через соціальний інститут Української Греко-Католицької Церкви⁴. Ця церква упродовж останніх 150 років створювала свої структури в країнах призначення української діаспори — мігрантів з попередніх міграційних хвиль [9; 10].

Церковні громади греко-католицьких храмів, незалежно від наявності у них юридичної реєстрації — як громадської організації — в італійському правовому полі, є також досить активними інституційно-сформованими осередками, через які відбувається репрезентація традиційної української культури і вибудовуються соціальні взаємодії з італійцями та

⁴ В Італії діють також і УПЦ КП, УПЦ МП, проте, масштаб діяльності цих церков і громадських осередків менший і не є частиною цього дослідження.

Греко-католицька громада церкви ім. Св. Симона и Юди у Флоренції. Вистава за твором Ліни Костенко «Маруся Чурай». 11 березня 2011 року. На фото — українські рушники, ікона, портрет Б. Хмельницького, герб Полтави (з приватного архіву Надії Семененко)

представниками інших етнічних спільнот Італії. Сьогодні налічується понад 100 таких громад по всій території Італії [36]. Ці осередки засвідчують фізичну і культурну присутність українців в конкретному італійському місті чи містечку.

Їх утворюють жінки понад 45 років, зі стійкою греко-католицькою релігійною ідентичністю — активні парафіянки, які, найчастіше, походять з малих містечок або сіл України [1, арк. 51]. До складу таких громад також долучаються і ті жінки, які не були активними парафіянками в Україні, але в Італії відчули потребу у християнських релігійних практиках.

Такі церковні громади стають середовищем, в якому мігрантки починають шукати допомоги у вирішенні своїх соціальних питань, — від пошуку житла і роботи до організації лікування чи навіть переправки тіл померлих в Україну. Священники, які очолюють ці громади, намагаються хоча би частково компенсувати ті соціальні функції, які не виконує держава Україна щодо своїх громадян [8; 9].

В інтерв'ю жінки нерідко наголошують на тому, що українська церква була першим і, впродовж довгого часу, єдиним осередком, в якому вони знаходили моральну підтримку співвітчизників і частково позбувалися психологічного напруження, яке досвідчували у перші роки міграції. Таким чином, церква виконує компенсаторну психологічну функцію в середовищі мігранток Італії, і слугує задоволенню духовних потреб.

«Я не дуже ходила до церкви там, в Україні, не знаю, чого воно у мене так склалося. А тут так

мені тяжко було, так нестерпно стало, і відкрила для себе і людей, і службу Божу, і тільки це мене і порятувало від депресії» [2, арк. 24]

При деяких церковних громадах (наприклад, у м. Флоренції, де налічується близько 10 тис. українців із врегульованим статусом) [3, арк. 13], функціонує українська бібліотека з художньою і документальною, в т.ч. історичною науково-популярною літературою. Ця література закупається мігрантками в Україні під час щорічних відпусток [1, арк. 55]. При осередках ініціюються пісенні фестивалі, літературні вечори, конференції [7], на які жінки запрошують в т.ч. й італійців та представників інших національностей. До прикладу, у 2011 р. за ініціативи фольклорного театру «Берегиня», Християнського товариства українців в Італії, Асоціації українських жінок-трудівниць, Релігійного товариства «Свята Софія» в Римі була проведена науково-практична конференція про Соломію Крушельницьку [47]. Однією з ключових була ідея давності українсько-італійських культурних зв'язків, на якій активно наголошували українські мігрантки. Проведення цього фестивалю можна трактувати як спробу зацентрувати на культурній спорідненості українців та італійців: через апеляцію до історичного минулого і контакти поміж двома народами українки Італії пробують ствердити свою культурну легітимність в італійській культурі.

«Тут відчувають ріст всі, хто займається творчістю. Он про Крушельницьку конференцію зробили, хай італійці знають, звідки походить ця велика співачка» (Віра Х., Рим) [2, арк. 21]

* * *

«Те, що маємо ми, українці, не має ніхто. Ми змінилися, ріст є, треба рости, вивчати. Коли я говорила з Петром Ющенком, що треба помагати нам тут, відзначити вечір Крушельницької, він мені каже: «Українська громада давно б уже мала помагати Україні». А ви знаєте, що таке українська громада в Італії? — питаю я його. Це ж вам не є діаспора Канади, чи Америки, де люди вже мають своє житло, банківські рахунки... А ми тут... от зараз втратили роботу з сестрою, а це дуже важливо. Коли ми відкрили тут театр, і конференцію, за участю Пахльовської — в залі італійського музею — то це великого вартує,

про нас тепер мають чути і нас знати...» (Марія Б., Рим) [2, арк. 22].

Засновницями фольклорного театру «Берегиня» є кілька мисткинь, одна з яких є відомою львівською художницею, яка мігрувала до Італії 10 років тому. За роки проживання в Італії для театральних постановок вона ексклюзивно виготовила понад 80 костюмів ручної роботи [35].

Характерно, що подібні творчі ініціативи не завжди підтримуються всередині самої української спільноти Рима. Засновниці театру пояснюють це тим, що не всі українці, які працюють в Італії, потребують культурного дозвілля:

Театр існує за наш власний кошт, він трохи притих, бо ми дуже замучені. Допомоги мало, ми пропонуємо дуже цікаві речі, і задуми. Але, очевидно, нашим людям не вистачає підготовки, мало люди ходять, хоча ростуть тут їхні діти, а в нас веснянки, українська тематика. Це все дітей виховувати — де вони тут знайдуть... Наші зусилля інколи провалюються. Люди не мають підготовки, повинні якось готувати до цього. До сприйняття любові свого, і свого мистецтва, побуту. Хоча не можу того сказати на Україні, все це люблять — особливо у Львові (Оксана Н., 52 роки, Рим) [2, арк. 29].

Мігрантки, які живуть і працюють в Італії упродовж довшого часу, часто вдаються до продукування текстів про себе і свій міграційний досвід. Передусім, це поезія, проза, щоденники, які друкуються у журналі «До світла» та в «Українській газеті в Італії».

Наталя Ханенко-Фрізен називає ці твори літературою постсоціалістичного фолькореалізму і зазначає, що мігрантки до сьогодні найчастіше репрезентують себе в італійському просторі через образ «наймички» [23, с. 105]. Дослідниця вважає, що за час існування української мігрантської спільноти в Італії їхня літературна творчість пройшла кілька етапів: 1) народна творчість (анонімна); 2) продукування репрезентацій особистого досвіду; 3) література як спосіб власної культурної самопрезентації [23, с. 105].

Частина українок вдається до індивідуальної репрезентації своєї української ідентичності, — через персональні виставки живопису, вишивки [39], або власні кінематографічні й літературні проекти [31; 33], в яких самоопис мігранток відбувається через загальнопідзнані образи «Берегині», «жертвовної

матері», «християнки», «патріотки». Ці творчі проекти можуть мати, швидше, значення аутотерапії, психологічної рекомпенсації соціальної ізоляції перших років, а не новаторських мистецьких проектів.

Для деяких мігранток приналежність до цих спільнот відкриває нові способи конструювання власної суб'єктності, особливо у тих випадках, коли жінки вважають, що міграція до Італії спричинила погіршення їхнього соціального статусу і низхідну соціальну мобільність. У процесі заангажованості у культурне життя спільно, при парафіях, вони отримують можливість самореалізації, застосування і розвитку власних здібностей, подібно до того, як інші мігрантки роблять це у професійній сфері.

Кейс 6. Ірина С. народилася у Новояворівську Львівської області, і відразу після закінчення школи вийшла заміж. Чоловік заборонив їй вчитися, і загалом вона весь час проводила тільки зі своїми трьома дітьми. У віці 54-ри роки, коли діти вирости, вона, практично таємно, виїхала з подругою до Італії, не маючи жодного уявлення про те, чим буде там займатися. За кілька років Ірина створила і очолила одне з релігійних угруповань при українській греко-католицькій парафії Флоренції. Почала писати і публікувати власні збірки поезії і прози, регулярно бере участь у найрізноманітніших виставах та українських літературних вечорах. Часто подорожує по Італії та іншими країнами ЄС. Про життя в Україні говорить з неохотою, і планує повертатися туди, за її словами, «тільки коли доведеться помиратися».

«Тільки тут нарешті я відчула себе людиною, жінкою, яка щось може. Шкода, що стільки років змарновано, але у кожного своє життя. Щастя, що нарешті і мені вдалося побачити світ, а скільки ж часу я про це мріяла...» [2, арк. 40].

З іншого боку, як показують дослідники, спільноти також можуть обмежувати ініціативність мігрантки на індивідуальному рівні, оскільки часто виконують функцію контролю за дотриманням традиційних поведінкових і моральних норм, характерних для українського суспільства [27].

Між двома означеними у цій публікації групами мігранток може бути невидима напруга через розбіжності у розумінні того, що насправді означає «бути українкою» та способів репрезентації цієї ідентичності. У середовищі мігранток, організованому навколо церковних парафій, можна помітити існу-

вання «правильного» (нормативного) способу репрезентації своєї національної приналежності. Найчастіше вони проявляються через етнографічну атрибутику і дотримання класичних українських традицій та ритуалів, найперше у святкуванні великих релігійних свят. Інколи ці жінки позиціонують себе як «охоронці української традиції», протиставляючи себе уявним *іншим*. Таким чином, вони намагаються задати рамку, норму «правильної українськості» як такої, яка ззовні виражена через типові ритуали, одяг (український стрій), символіку і смисли, що були притаманні для української традиційної культури минулого століття. Ті, хто не бере участі у таких репрезентаціях, подекуди може трактуватися як той, «хто забув, що він українець, у жадобі заробітків» (цитата з інтерв'ю з Мирославою С., 49 років, Рим) [2, арк. 41].

Висновки

Українська жіноча міграція в Італії є транснаціональною спільнотою з «діаспорним ядром», яке перебуває у стадії формування. Ця спільнота є неоднорідною, її утворюють жінки з усіх регіонів України, для яких характерні різні релігійні, політичні та культурні уподобання та цінності. У публікації простежено різні типи мігрантських практик у політичній, освітній, культурній та релігійній сферах, на основі чого зроблено розрізнення ідентичностей з етнічною та національною домінантами.

Для частини мігранток, які живуть і працюють сьогодні в Італії, їхня *українськість* характеризується не стільки потребою збереження, не-асиміляції української культури з домінантною італійською, скільки реконструкцією значень і смислів того, що таке «бути українкою». У відкритому глобальному інформаційному просторі ключовим стає питання про динаміку смислів і зміну значень *українства, українського проекту, національної культури*. Для частини мігранток їхній зв'язок з Україною і відчуття приналежності до України дуже загострюється саме в процесі міграції.

Феномен *українськості* у цій публікації розглянуто у динаміці, як такий, який «набуває значення саме в процесі своєї реалізації» (Б. Аксель). Тобто спільнота українок в Італії розглянута не як сформований культурний комплекс, а як формація, що перебуває у *постійній динаміці*, яка виникає

через ідентифікацію себе як частини українського національного проекту, у взаємодії із суспільством походження та італійським суспільством, у процесі транснаціональних взаємодій. Виявлено, що для частини українських мігранток в Італії етнічність є соціальним ресурсом, з допомогою якого вони легітимізують себе в італійському просторі, також — способом компенсації їхньої соціальної травми, спричиненої кількарічним нерегульованим правовим статусом перебування в Італії та соціальною ізоляцією, яка часто стає його наслідком. Створення українських культурних осередків (часто — неформальних, офіційно не зареєстрованих) і різноманітні культурні ініціативи стають для них способом послаблення відчуття відчуженості у середовищі країни призначення. Репрезентація *українськості* як культурного проекту у зовнішньому просторі відбувається через використання вишиванок, українських пісень і танців, вечорниць, традиційних страв і обрядових традицій, тобто шляхом залучення легковпізнаваних маркерів українського.

Для частини жінок «український проект» є ідеєю, через яку вони, з одного боку, утворюють власну суб'єктність та соціально легітимізують себе в італійському середовищі, а з іншого, — намагаються здобути вищий авторитет, нові культурні дивіденди серед українців, які працюють в Італії. Мігрантки, які більшою мірою інтегровані в соціальний простір Італії, репрезентують свою українську приналежність передусім через громадсько-політичні активності. Їхня національна ідентичність вибудовується на сильному відчутті співпричетності з усім, що відбувається в державі за їх відсутності.

Інша частина мігранток вибудовує свою національну ідентичність в етнокультурному вимірі, репрезентуючи себе, передусім, через легковпізнавані культурні маркери та ритуали української традиційної культури. Важливу роль у процесі їхньої соціальної інклюзії відіграє УГКЦ, що виконує роль центрального соціального інституту.

1. Архів ІН НАН України. — Ф. 1. — Оп. 2. — Од. зб. 726. — Арк. 50—56. Польовий щоденник з етнографічної експедиції до Італії (червень-липень 2012 р., червень 2013 р.). Записано Одинець С.
2. Архів ІН НАН України. — Ф. 1. — Оп. 2. — Од. зб. 726. — Арк. 1—46. Інтерв'ю з українськими

- мігрантками (червень-липень 2012 р.) та приватні фотоархіви мігранток, зібрані Одинець С.
3. Архів ІН НАН України. — Ф. 1. — Оп. 2. — Од. зб. 726. — Арк. 47—55. Інтерв'ю з італійськими та українськими експертами у справах міграції (червень-липень 2012 р.), записані Одинець С.
4. Аксель Б.К. Диаспоральное воображаемое / Брайан Кит Аксель ; пер. с англ. Саши Мороз // Новое литературное обозрение. — 2014. — № 3: Специальный выпуск: Антропология диаспоры: культурные механизмы конструирования идентичности. — С. 417—430.
5. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму / Б. Андерсон. — Київ, 2001. — 272 с.
6. Байфорд Э. Разыгрывая «сообщество»: русскоязычные мигранты современной Британии / Э. Байфорд // Новое литературное обозрение. — № 127 (3/2014). — С. 377—395.
7. Годованська О. Досвід трудової міграції українських жінок як видозміна їх національної культури // Соціально-економічні та етнокультурні наслідки міграції для України : зб. матеріалів наук.-прак. конф. (Київ, 27 вересня 2011 р.) / упоряд. О.А. Малиновська. — Київ : НІСД, 2011. — С. 175 — 185.
8. Іванкова-Стецюк О. Українська трудова міграція в якісному вимірі: за матеріалами глибинних інтерв'ю та фокус-груп / Іванкова-Стецюк О. // На роздоріжжі. Аналітичні матеріали комплексного дослідження процесів української трудової міграції (країни ЄС та Російська Федерація) / Марков І., ерм. Бойко Ю., Іванкова-Стецюк О., Селещук Г та ін. ; за ред. І. Маркова. — Львів, 2009. — С. 123—190.
9. Іванкова-Стецюк О.Б. Церква у просторі міграцій: етнокультурні ресурси та соціоінтегративний потенціал релігійних спільнот українців: монографія / Оксана Іванкова-Стецюк. — Львів : Інститут народознавства НАН України ; Комісія УГКЦ у справах мігрантів, 2012. — 258 с.
10. Марков І. На роздоріжжі. Аналітичні матеріали комплексного дослідження процесів української трудової міграції (країни ЄС та Російська Федерація) / Марков І., ерм. Бойко Ю., Іванкова-Стецюк О., Селещук Г. та ін. ; за ред. І. Маркова. — Львів, 2009. — 248 с.
11. Марков І. Особливості соціальних ідентичностей сучасних українських мігрантів у країнах ЄС / Ігор Марков // Народознавчі зошити. — 2012. — № 2 (104). — С. 256—260
12. Нагорна Л. Поняття «національна ідентичність» і «національна ідея» в українському термінологічному просторі / Л. Нагорна // Політичний менеджмент : Український науковий журнал. — 2003. — № 2. — С. 14—30. .
13. Одинець С. Реванш із минулого / Світлана Одинець // Дзеркало тижня. — 2013. — 26 квітня.

14. *Одинець С.* Українці за кордоном: координати у часі і просторі / Світлана Одинець // *Дзеркало тижня*. — 2013. — 7 червня.
15. *Одинець С.* Українські мігрантки в Італії: соціально-демографічний портрет й основні фактори міграційного процесу у перспективі останнього десятиліття / Світлана Одинець // *Народознавчі зошити*. — 2013. — № 4 (112). — С. 600—607.
16. *Ренан Е.* Що таке нація? // *Е. Ренан. Націоналізм: Антологія* / Е. Ренан; упоряд. О. Проценко, В. Лисовий; 2-ге вид. — Київ: Смолоскип, 2006. — 684 с.
17. *Сапеляк О.* Українська спільнота в Аргентині: історико-етнологічний аспект / О.А. Сапеляк; Інститут народознавства НАН України. — Львів: Червона калина, 2008. — 286 с.
18. *Українці Бразилії (Os Ucrânianos do Brasil / Ukrainians in Brazil): історико-етнологічне дослідження* / гол. наук. ред. М. Гримич та ін. — Київ: Дуліби, 2011. — 262 с. : іл. — (Серія «Історична етнологія», укр., португ. та англ. Мовами).
19. *Ханенко-Фрізен Н.* Інший світ або Етнічність у дії: канадська українськість кінця двадцятого століття / Н. Ханенко-Фрізен. — Київ: Смолоскип, 2011. — 392 с., 8+8 іл. — (Серія «Українські Студії»).
20. *Berry J.W.* Acculturation: Living successfully in two cultures / J.W. Berry // *International Journal of Intercultural Relations*. — 2005. — № 6 (29). — Р. 697—712.
21. *Faist T.* Transnationalization in international migration: implications for the study of citizenship and culture / T. Faist // *Ethnic and racial studies*. — 2000. — № 2 (23). — Р. 189—222.
22. *Fedyuk O.* Beyond Motherhood: Ukrainian Female Labor Migrants to Italy / Fedyuk Olena. — Budapest: Central European University. Dissertation manuscript, 2011.
23. *Friesen N.* Robinson Crusoes, Prostitutes, Heroes? Constructing the 'Ukrainian labour emigrant' in Ukraine / Friesen Natalia // *Hyphenated Histories: Articulations of Central European Bildung and Slavic Studies in the Contemporary Academy*. — 2007. — Р. 103—120.
24. *Safran W.* Diasporas in Modern Societies: Myths of Homeland and Return / W. Safran // *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*. Spring. — 1991. — Р. 83—84.
25. *Tololyan Kh.* The Contemporary Discourse of Diaspora Studies / Tololyan Kh. // *Comparative Studies of South Asia, Africa and the Middle East*. — 2007. — № 3 (27). — Р. 648.
26. *Vertovec S.* Conceiving and researching transnationalism / S. Vertovec // *Ethnic and racial studies*. — 1999. — № 2 (22). — Р. 447—462.
27. *Vianello F.A.* Migrando sole. Legami transnazionali tra Ucraina e Italia / F.A. Vianello. — Milano: FrancoAngeli, 2009. — 220 р.
28. *White M.J.* Language usage, social capital, and school completion among immigrants and native-born ethnic groups / White M.J., Kaufman G // *Social Science Quarterly*. — 1997. — Р. 385—398.
29. Активісти української еміграції вимагають визнати УПА // *Українська газета в Італії*. — 29 жовтня. — 2009. — Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/1864610.html>.
30. В Італії вшановують жертв Голодомору та річницю Євромайдану // *Радіо Свобода*. — 23 листопада. — 2014. — Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/26706454.html>.
31. Вся Україна у виставковому залі // *Українська газета в Італії*. — 30 серпня. — 2008. — Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.gazetaukrainska.com/2011-04-04-11-58-41/2010-01-04-13-51-17/165-2009-12-30-18-00-06.html>.
32. Законопроект «Про зовнішню трудову міграцію». — Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=156583&cat_id=34946.
33. Марія Гайдай знайшла людей сильніших від страху // *Українська газета в Італії*. — 18 червня. — 2015. — Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.gazetaukrainska.com/2011-04-04-11-58-41/2010-01-04-13-51-17/5182-2015-06-17-16-22-35.html>.
34. Офіційна сторінка Міжнародної української школи. — Електронний ресурс. Режим доступу: <http://ukrintschool.org.ua/about.html>.
35. Показ моделей українських костюмів з колекції Лариси Іськів. — Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.flickrriver.com/photos/tags/%D1%96%D1%82%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D1%97/interesting/>.
36. Посольство України в Італійській республіці. — Електронний ресурс. Режим доступу: <http://italy.mfa.gov.ua/ua/ukraine-it/ukrainians-in-it>.
37. Світ пізнав Україну завдяки святкам у Єзі та Пезаро // *Українська газета в Італії*. — 22 червня. — 2015. — Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.gazetaukrainska.com/2011-05-12-09-49-48/47-2011-04-04-12-39-32/5189-2015-06-22-07-55-40.html>.
38. Сторінка Наталії Цебрик у соціальній мережі Facebook: <https://www.facebook.com/nataliya.tsebryk?fref=ts>.
39. Сторінка Руслани Марич у соціальній мережі Facebook. Творчі виставки в Італії. — Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.facebook.com/media/set/?set=a.585025488181645.155887.580735878610606&type=3>.
40. У Ватикані провели різдвяний Євромайдан // *Радіо Свобода*. — 29 грудня. — 2013. — Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/25215826.html>.
41. Українська громада Риму збирала гроші для бійців АТО // *Українформ*. — 26 травня. — 2015. — Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/ukr/news/ukraiinska_gromada_rimu_zbirala_groshi_dlya_biytsiv_ato_foto_2056834.

42. Українські діти за кордоном зможуть навчатися на дистанції в Міжнародній українській школі // Українська газета в Італії. — 21 лютого. — 2013. — Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.gazeta-ukrainska.com/2009-12-17-14-42-49/2011-04-04-12-13-29/3206-2013-01-04-11-39-39.html>.
43. Українці Італії заявили себе на святі «ПополандоМі» // Українська газета в Італії. — 25 червня. — 2015. — Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.gazetaukrainska.com/2011-04-04-11-58-41/2010-01-04-13-51-17/5197-qq.html>.
44. Українці Італії протестують проти дій Президента, уряду та ВР // Уніан. — 10 травня. — 2010. — Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.unian.ua/politics/355654-ukrajintsi-italiji-protestuyut-proti-diy-prezidenta-uryadu-ta-vr-ukrajini.html>.
45. Українці Італії проти «мовного» закону // Українська газета в Італії. — 6 липня. — 2012. — Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.gazetaukrainska.com/2009-12-17-14-42-49/2011-05-05-12-31-26/2748-qq.html>.
46. Українці протестували проти Путіна у Римі та Ватикані (фото) // Українська газета в Італії. — 10 червня. — 2015. — Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.gazetaukrainska.com/2011-05-12-09-49-48/47-2011-04-04-12-39-32/5171-2015-06-10-16-10-34.html>.
47. Українці Риму вшанували пам'ять Соломії Крушельницької // Українська газета в Італії. — 23 жовтня. — 2015. — Електронний ресурс. Режим доступу: <http://ukrpohliad.org/ukrayintsi-v-sviti/ukrayintsi-ry-mu-vshanuvaly-pamyat-solomiyi-krushel-ny-ts-koyi.html>.
48. Caritas di Roma. Dossier Statistico Immigrazione: Caritas/Migrantes. — 22 Rapporto. — 2011. — Електронний ресурс. — Режим доступу: http://www.caritas-italiana.it/caritasitaliana/allegati/2908/Dossier_immigrazione2012_scheda_sintesi.pdf.
49. Dossier Statistico Immigrazione Caritas-Migrantes. — 2012. — Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.caritas.it/home_page/00000004_Home_Page.html -2012.
50. Istituto Nazionale di Statistica, ISTAT. — 2014. — Електронний ресурс. Режим доступу: <http://demo.istat.it/str2010/index.html>.

Світлана Одинець

**УКРАЇНСЬКІСТЬ У ДІЇ:
РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ЕТНІЧНОЇ
ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ
В ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ
УКРАЇНСЬКИХ МІГРАНТОК В ІТАЛІЇ**

Простежено процеси становлення і репрезентації (транс) національної та етнічної ідентичностей українських мігранток в Італії. Українська жіноча спільнота в Італії розглядається не як сформований культурний комплекс, а як формація, що перебуває у постійній динаміці, і виникає через уявлення себе як частини українського національного проекту у процесі транснаціональних взаємодій.

Ключові слова: (транс)національна ідентичність, повсякденність, український проект, жіночий проект, Італія.

Світлана Одинець

**УКРАИНСКОСТЬ В ДЕЙСТВИИ:
РЕПРЕЗЕНТАЦИИ ЭТНИЧЕСКОЙ
И НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТЕЙ
В ТРАНСНАЦИОНАЛЬНОЙ СРЕДЕ
УКРАИНСКИХ МИГРАНТОК В ИТАЛИИ**

Проанализированы процессы становления и репрезентации (транс)национальной и этнической идентичностей украинских мигранток в Италии. Украинское женское сообщество в Италии рассматривается не как сформированный культурный комплекс, а как формація в динамике, которая возникает через представление себя как части украинского национального проекта в процессе транснациональных взаимодействий.

Ключевые слова: (транс)национальная идентичность, этническая идентичность, повседневность, женская миграция, Италия.